

بانوان معروف در تاریخ مسلمانان شبه قاره

در دوره طولانی سلطنت شبه قاره پاکستان و هند (۶۰۲-۱۲۷۴هـ) بانوان نامدار بسیاری مانند رضیه سلطانہ، گلبدن بیگم، چاند بی بی، مہر النساء معروف بہ نور جہان، جہان آرا و زیب النساء بر آسمان سیاست و ادب مانند مہر و ماہ می درخشیدہ اند ولی گلبدن بیگم و نور جہان بیگم بہ واسطہ بعضی از خصوصیات مخصوص خود تمام بانوان مذکور در فوق را تحت الشعاع قرار دارند. در زیر دو نفر از آنہا یعنی گلبدن بیگم دختر بابر شاہ و ملکہ نور جہان ہمسر نورالدین جہانگیر را معرفی می نمایم.

شاهدخت گلبدن بیگم

در میان بانوان ممتاز خانوادہ مغول (۹۳۲-۱۲۷۴هـ) نخستین بانوی معروف شاہزادہ گلبدن بیگم دختر بنیان گزار این خانوادہ ظہیر الدین محمد بابر (۹۳۲-۹۳۴هـ) بود.

گلبدن بیگم کہ مانند اغلب شاہزادہ خانم ہای این خانوادہ ادب دوست با ذوق شعر و ادب بہرہ مند بود، بہ زبان فارسی و ترکی شعر می گفت، چیزی کہ بیش از ہمہ باعث شہرت جاودان او در جہان بانوان شدہ است کتابی است تاریخی کہ "ہمایون نامہ" نام دارد. این شاہکار تاریخی کہ توسط یک زن مؤرخ بہ وجود آمدہ است، در ادبیات جہان نظیری ندارد. این کتاب تاریخی برای بہ دست آوردن اطلاعات بسیار سودمند دربارہ پدرش، بابر، برادرش، ہمایون و برادر زادہ اش، اکبر، بسیار مہم است.

گلبدن بیگم در سال ۹۲۹ هـ در کابل به دنیا آمد و در سن هیجده سالگی به عقد ازدواج خضر خواجه درآمد که یکی از آموزای ممتاز دوره همایون بود. او بنا به خواهش برادرزاده اش، جلال الدین محمد اکبر، کتاب فوق الذکر را در شصت و شش سالگی نوشت. گلبدن بیگم در سال ۱۰۱۱ هـ در هشتاد و دو سالگی فوت کرد.

ملکه نور جهان

در زمان جلال الدین محمد اکبر، نوه ظهیرالدین محمد بابر مردی مفلس ولی نجیب از ایران به شبه قاره پاکستان و هند به خاطر بخت آزمائی مهاجرت کرد. در راه، خدا او را دختری ارزانی داشت. که او را مهرالنساء اسم گذاشت. همین مهرالنساء که در دوران تنگدستی و ناداری پدرش به دنیا آمده بود بعد ها در تاریخ شبه قاره به منتهای شهرت رسیده و به لقب ملکه نور جهان معروف گردید.

پدر مهرالنساء به سلک اکبر شاه منسلک گردید و مادرش در حرم سرای او به مقام بلندی رسید. مهرالنساء در حرم سرای اکبر با شاهزاده خانمهای خانواده سلطنتی بزرگ شد و تمام علوم و فنون آن زمان را که برای شاهزاده خانم های مغولی لازم بود، یاد گرفت. وقتی فارغ التحصیل گردید، پدرش او را با سرداری شجاع و دلیر به نام علی قلی خان مُلقب به شیرافکن عقد بست ولی چند سال بعد از ازدواج بیوه گردید. چندین سال به طور یک زن بیوه بسر بُرد و بالاخره چهارده سال بعد از رحلت شوهرش به عقد امپراطور جهانگیر درآمد که او را به لقب "نور جهان" ملقب گردانید.

ملکه نور جهان بانوی بسیار هوشمند و اهل علم و ادب بود و ارتجالاً شعر می گفت.

وی بہ واسطہ لیاقت و ذکاوت خود بہ زودی بہ مقام مشاور شوہر تاجدارش رسید و مخصوصاً در آخرین سالہای او بہ طور مستقل امور سلطنت را انجام می داد. اثر و نفوذ او در مزاج جہانگیر شاہ بہ قدری بود کہ او دستور دادہ بود اسم نور جہان را نیز بر سکہ های آن دورہ کندہ کاری کنند.

با فوت کردن شوہرش، جہانگیر، در سال ۵۱۰۳۷ ستارہ اقبال نور جہان غروب شد. در نتیجہ او گوشہ گیر گردید. بالاخرہ ہفدہ سال بعد از جہانگیر در ۶۵ سالگی در لاہور فوت و در همانجا نزدیک مقبرہ جہانگیر مدفون شد.
(دکتر خالدہ آفتاب)

فرہنگ

بانوان معروف : مشہور خواتین
برای بدست آوردن : حاصل کرنے کے لیے
تحت الشعاع قرار دادند : انہوں نے ماند کر دیا
شہرت جاودان : ہمیشہ باقی رہنے والی شہرت
اطلاعات بسیار سودمند : بہت مفید معلومات
بسیار مہم : بہت اہم
در سن ہیجده سالگی : اٹھارہ سال کی عمر میں
در شصت و شش سالگی : چھیاسٹھ سال کی عمر میں
بہ خاطر بخت آزمائی : قسمت آزمائی کے لیے
خدا دختری ارزانی داشت : خدا نے ایک بیٹی عطا کی

بہ سلک منسلک گردید : لڑی میں پرویا گیا

شاہزادہ خانمہای مغولی : مغل شہزادیاں

بہ عقد درآمد : نکاح میں آگئی

گوشہ گیر شد : (وہ) گوشہ نشین ہوگئی

تمرین

۱- فارسی میں جواب دیجیے۔

۱- بانوان معروف تاریخ مسلمانان شبہ قارہ کیستند ؟

۲- گلبدن بیگم دختر کدام پادشاہ مغول بود ؟

۳- نویسنده ہمایون نامہ کیست ؟

۴- اسم حقیقی ملکہ نور جہان چہ بود ؟

۵- مقبرہ نور جہان کجاست ؟

۲- مندرجہ ذیل جملوں کا فارسی میں ترجمہ کیجیے۔

۱- گلبدن بیگم بایر کی بیٹی اور ہمایوں کی بہن تھی۔

۲- گلبدن بیگم کا ہمایوں نامہ ایک اہم تاریخ ہے۔

۳- نور جہان کا اصلی نام مہر النساء تھا۔

۴- جہانگیر کی ملکہ کا نام نور جہان تھا۔

۵- نور جہان کا مزار جہانگیر کے مقبرے کے نزدیک واقع ہے۔